

Izazovi suvremenog roditeljstva

Grgečić, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:521527>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Ivona Grgečić

IZAZOVI SUVREMENOG RODITELJSTVA

Završni rad

Zagreb, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

Ivona Grgečić

IZAZOVI SUVREMENOG RODITELJSTVA

Završni rad

MENTOR RADA:

izv. prof. dr. sc. Adrijana Višnjić Jevtić

Zagreb, rujan 2024.

SADRŽAJ

SAŽETAK
SUMMARY

UVOD	1
1. RODITELJSTVO	2
1.1. <i>TRADICIONALNO I SUVREMENO RODITELJSTVO</i>	3
2. OBITELJ	5
2.1. <i>TRADICIONALNA I SUVREMENA OBITELJ</i>	6
3. RODITELJSKI ODGOJNI STILOVI	8
3.1. <i>AUTORITATIVNI ODGOJNI STIL</i>	9
3.2. <i>AUTORITARNI ODGOJNI STIL</i>	10
3.3. <i>PERMISIVNI / POPUSTLJIVI ODGOJNI STIL</i>	11
3.4. <i>INDIFERENTNI / ZANEMARUJUĆI ODGOJNI STIL</i>	11
3.5. <i>NOVI ODGOJNI STILOVI</i>	12
4. RAZLIČITE OBITELJSKE STRUKTURE	13
4.1. <i>SAMOHRANI RODITELJ</i>	13
4.2. <i>ISTOSPOLNO RODITELJSTVO</i>	14
4.3. <i>PATCHWORK OBITELJI</i>	15
4.4. <i>POSVOJITELJSKE OBITELJI</i>	15
4.5. <i>SUROGAT OBITELJI</i>	16
5. RODITELJSKE KOMPETENCIJE	18
6. IZAZOVI SUVREMENOG RODITELJSTVA	20
6.1. <i>ODGAJANJE I ODRASTANJE U DIGITALNOM VREMENU / SHARENTING</i>	21
6.2. <i>PREZAPOSLENOST / NEZAPOSLENOST</i>	22
6.3. <i>NASILJE U OBITELJI</i>	23
6.4. <i>RAZVODI BRAKOVA</i>	25
6.5. <i>ODGODA BRAKOVA</i>	26
6.6. <i>JEDNORODITELJSKE OBITELJI</i>	26
6.7. <i>PAD NATALITETA</i>	27
6.8. <i>PRODUŽENI OSTANAK DJECE U OBITELJI</i>	27
7. PODRŠKA RODITELJIMA	29
ZAKLJUČAK	31
LITERATURA	32

SAŽETAK

Promjene se događaju svakodnevno zadnjih godina te će se događati i u budućnosti, kako u svim područjima, tako i u području ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Također su se dogodile promjene u pojmovima roditeljstva, roditelja, obitelji i djeteta. U ovom će se radu razmatrati izazovi s kojima se susreću suvremeni roditelji, a prije toga karakteristike i usporedbe tradicionalnih roditelja i obitelji i suvremenih te na kraju pomoć i podrška roditeljima da lakše prebrode sve te izazove. Roditeljstvo je zahtjevna životna odluka koja se, jednom kada se donese, ne može promijeniti. S njome dolaze razne prepreke, zadaće, zahtjevi, puno odricanja, ali uz sve to dolazi i puno bezuvjetne obostrane ljubavi i zadovoljstva. Kompetentni roditelj se ne rađa, to se uči biti putem kvalitetnog odgoja, dobrog obrazovanja roditelja, sposobnosti suradnje sa stručnjacima koji izvan obitelji skrbe o njegovu djetetu, odgajaju ga i obrazuju i na kraju pozitivnim rastom i razvojem djeteta. Istina je da je biti roditelj u današnje doba sve zahtjevnije, no ne može svaki problem imati univerzalno rješenje pa je tako teško udovoljiti zahtjevima koje daju suvremeni roditelji. Bitno je da roditelji budu svjesni složenosti roditeljske uloge i posljedica koje roditeljstvo nosi, bilo one pozitivne ili negativne te da je neprimjeren odgoj slika samog roditelja, što može uvelike nanijeti štetu djetetu u kasnijem životnom razdoblju. Ono što roditeljima i njihovoj kompetenciji može pomoći, jesu stručne osobe, suradnja s njima, obrazovanje, učenje i želja za postignućem te interes za dobrobit vlastitog djeteta i jedino se tako može odgovoriti na sve izazove suvremenog roditeljstva.

Ključne riječi: suvremeno roditeljstvo, izazovi suvremenog roditeljstva, roditeljski stilovi, roditeljske kompetencije, obiteljske strukture, podrška roditeljima

SUMMARY

Changes have been happening every day in recent years and will continue to happen in the future, both in all areas, and in the area of early and preschool education. There have also been changes in the concepts of parenthood, parent, family and child. This paper will consider the challenges faced by modern parents, before that the characteristics and comparisons of traditional parents and families and modern ones, and finally help and support for parents to overcome all these challenges more easily. Parenthood is a demanding life decision that, once made, cannot be reversed. With it comes various obstacles, tasks, demands, a lot of sacrifices, but with all that comes a lot of unconditional mutual love and satisfaction. A competent parent is not born, it is learned through quality upbringing, good parenting, the ability to cooperate with experts outside the family who take care of his child, raise and educate him, and ultimately through the positive growth and development of the child. It is true that today's parents are increasingly demanding, but not every problem can have a universal solution, so it is difficult to meet the demands of modern parents. It is important that parents are aware of the complexity of the parental role and what parenting entails, whether positive or negative, and that it is inappropriate to raise the image of the parent himself, which can greatly harm the child in later life. What can help parents and their competences are professionals, cooperation with them, education, learning and the desire for achievement and interest in the well-being of one's own child, and this is the only way to answer all the challenges of modern parenting.

Key words: modern parenting, challenges of modern parenting, parenting styles, parental competences, family structures, support for parents

UVOD

Obitelj i roditeljstvo postojali su oduvijek. Današnja slika, moderne, suvremene obitelji uvelike se razlikuje od nekadašnje, tradicionalne, a isto je tako i s roditeljstvom. Nekada su obitelj činili otac, majka i djeca, gdje je otac bio glava kuće i koji je donosio prihode, a majka je bila ta koja je brinula o djeci i obavljala kućanske poslove. Danas su žene puno ravnopravnije s muškarcima, i one su postale dio tržišta rada, pa se struktura obitelji i roditeljstva uvelike promijenila, a to je sa sobom donijelo i razne izazove. Novi izazovi, osim što su se javili zapošljavanjem oba roditelja, javljaju se i iz razloga što tradicionalnu obitelj ne čine više otac, majka i djeca, već to mogu biti obitelji gdje su istospolni roditelji, mogu biti jednoroditeljske obitelji, restrukturirane obitelji, surogat obitelji, ali i obitelji gdje su djeca nebiološka, odnosno posvojena. Sve od navedenog je također razlog za promjenu roditeljski stilova, jer s novim izazovima, dolazi do novih stilova koji se moraju upotrebljavati kako bi ti izazovi bili riješeni. Neke od tih izazova suvremenog roditeljstva, teoretski će se obraditi ovom završnom radu.

U prvom dijelu rada teoretski će se obraditi pojam roditeljstva i obitelji te razlike između tradicionalnog i suvremenog roditeljstva i obitelji, također će se obraditi i roditeljski stilovi te postojanje različitih obiteljskih struktura i koje su kompetencije važne za dobro roditeljstvo.

U drugom dijelu rada govorit će se o izabranim izazovima suvremenog roditeljstva, kao što su; izazovi odgajanja djece u digitalnom dobu, prezaposlenost i nezaposlenost, nasilje u obitelji, razvodi i odgode brakova, porast broja samačkih obitelji, pad nataliteta i produženi boravak djece u obiteljima.

U trećem dijelu rada bit će riječ o mogućoj kvalitetnoj podršci za roditelje kako bi se što bolje nosili s izazovima suvremenog roditeljstva. To su razni programi, savjetodavni razgovori, organizacijski oblici savjetovanja za roditelje i obrazovanje roditelja te savjeti kako reći „ne“ mirne savjesti.

1. RODITELJSTVO

Pernar (2010) govori kako se termin roditeljstva pojavio u onom trenutku kada se razvila ideja o tome da su i majka i otac jednako važni za razvoj i odgoj djeteta, bez obzira na to što su njihove uloge temeljene na dvije gotovo potpuno različite spolno determinirane uloge.

Roditeljstvo se ne može u potpunosti definirati jer ga svaka osoba shvaća na drugačiji način pa tako postoje razne definicije roditeljstva. Ljubetić (2007) govori kako je roditeljstvo važna i zahtjevna životna uloga koja mnogim roditeljima predstavlja izazov čiji je ishod unaprijed neizvjestan. Pojam roditeljstva u sebi uključuje i osjećanja roditelja prema djetetu, ali i sasvim specifične misli i djelovanja roditelja te funkcije kao što su: odgoj i obrazovanje u skladu s kulturnim, religijskim, moralnim normama, vrijednostima i slično.

Pantley (2002) govori kako je savršeno roditeljstvo, roditeljstvo za koje ne postoji plan, zasniva se na akciji, a ne na reakciji, na znanju, a ne na slučajnosti, na promišljanju, a ne na ljutnji te na razumnim potezima, a ne na glupostima.

Višnjić-Jevtić i sur. (2024) govore kako kvalitetno roditeljstvo zahtijeva preuzimanje skrbi i odgovornosti za cjelovit rast i razvoj djece, zahtijeva redefiniranje osobnih ciljeva, vrijednosti i normi ponašanje te satisfakcije kao doživljaja dječjeg i osobnog uspjeha.

Čudina-Obradović i Obradović (2002) govore kako se pojam roditeljstva dijeli na više skupina pojmova koje treba odrediti i razlikovati. Prvi skup pojmova koji pripadaju u doživljaj roditeljstva su odlučivanje na djecu, preuzimanje i prihvaćanje roditeljske uloge, svjesno ili intuitivno postavljanje odgojnih ciljeva te doživljaj vlastite vrijednosti zbog ulaganja napora, zbog emocionalne povezanosti i djetetova uspjeha. Drugi skup pojmova su rađanje djece i briga za njihovo održavanje, život i razvoj, a to pripada roditeljskoj brizi. Zatim, to su roditeljski postupci i aktivnosti koje roditelj poduzima kako bi ostvario roditeljske ciljeve i ispunio svoju ulogu. I posljednje, to je roditeljski odgoji stil, odnosno emocionalno ozračje unutar kojeg se odvijaju sva međudjelovanja roditelja i djeteta.

Ljubetić (2007) govori kako je roditeljstvo smješteno u određenom vremenu i prostoru i pod utjecajem je povijesnih događanja, demokratskih promjena, kulturnih normi i vrijednosti, obiteljskog razvoja i ustroja te promjena u socijalnoj organizaciji i strukturi. Stoga postoje razna obilježja roditeljstva te razni čimbenici koji utječu kvalitetno roditeljstvo. Roditelji imaju mnogo zadaća, a jedna od najvažnijih je da kvalitetno odgovore zahtjevima roditeljstva i

očuvaju što višu razinu kvalitetne obiteljske zajednice (Ljubetić, 2007). Dob i zrelost roditelja, odnos njih s njihovim roditeljima, potpora društva i zadovoljstvo brakom prije rođenja djeteta, samo su jedni od čimbenika koji utječu na sposobnosti roditelja za prilagodbom, a samim time i za kvalitetnim roditeljstvom. Čudina-Obradović i Obradović (2002) ističu kako se "dobro" roditeljstvo često poistovjećuje s autoritativnim, ili roditeljstvom uz veliku potporu, te se još naziva i "konstruktivno roditeljstvo".

Zaključujemo kako je cilj roditeljstva izabrati što bolji odgojni stil te ga se pridržavati. Kako bi roditelji u tome bili što uspješniji, na raspolaganju su i mnogi izvori iz kojih mogu učiti i težiti prema što kvalitetnijem roditeljstvu. Tijekom tog procesa, trebaju misliti na svoje dijete, njegovo učenje, rast i razvoj te ga smatrati jednako važnom osobom i uključivati ga u sve vrste odabira koje dijete može samostalno donijeti.

1.1. TRADICIONALNO I SUVREMENO RODITELJSTVO

Maleš i Kušević (2011) navodi kako je roditeljstvo oduvijek prolazilo kroz brojne promjene pa u tom smislu povijest roditeljstva možemo gledati kad slijed izmjena različitih paradigmi. Promjene u roditeljstvu nisu karakteristika isključivo današnjeg društva, već zakonitosti svakog procesa koji se odvija u društvenom kontekstu.

Čudina-Obradović i Obradović (2002) govore da za razliku od tradicionalnog shvaćanja da se roditeljstvo može poistovjetiti s majčinstvom, da je majčinstvo za razliku od očinstva, biološki utemeljeno i zbog toga nerazdvojan dio ženina, a ne muškarčevog identiteta, te da očevi imaju važnu ulogu u ispunjavanju roditeljstva samo preko materijalne i psihološke potpore ženi - majci ili pak svojim specifičnim prinosom putem igre i razgovora, suvremeni se pojam roditeljstva shvaća kao ravnopravno roditeljsko partnerstvo. Tako zaključujemo da suvremeni roditelji odbijaju tradicionalne socijalne pritiske, podjele na rodove i podjele kućnih uloga i izvan kuće te stereotipe o očinstvu i majčinstvu. Oni zajedničkim snagama i dogovorom, odlučuju o podjeli poslova u kući i izvan nje, kao i o poslovima oko djece i s njom i sve to na temelju privlačnosti posla, raspoloživosti vremena i napora, ekonomičnosti i svrsi.

Jurčević-Lozančić (2011) govori kako postmodernu obiteljsku zajednicu karakteriziraju osjećaji zajedničke ljubavi i roditeljstva, urbanosti i izvora autonomije njezinih članova. U suvremenom društvu istodobno ostvarivanje majčinstva i izgradnja profesionalne karijere, ženi

daje stupanj samostalnosti koji joj omogućuje ravnopravni položaj u obitelji, ali i široj društvenoj zajednici.

Profesionalno napredovanje i materijalno blagostanje dobivaju na važnosti, dok se tradicijske obiteljske vrijednosti gube. Dolazi i do jačanja individualizma, što smanjuje privlačnost braka i roditeljstva jer društvo bira izvanbračne zajednice koje im pružaju dovoljno slobode (Maleš i Kušević, 2011). Iste autorice govori kako je današnji odgoj vrlo zahtjevan, da traži od roditelja mnogo odricanja, vremena, strpljenja i razumijevanja za dijete te traži i mnoga znanja i vještine. Nova paradigma roditeljskih postupaka podrazumijeva promijenjenu učestalost i prihvatljivost jednih te pojavljivanje sasvim novih roditeljskih odgojnih postupaka. Budućnost roditeljstva je u poštovanju djetetova digniteta, razvijanju prosocijalnog ponašanja, poštovanju djetetovih razvojnih potreba, pokazivanju bliskosti i ljubavi, promicanju dobrobiti djeteta te stvaranju skladnih odnosa između roditelja i djeteta, a ne kao što je u tradicionalnom roditeljstvu to bilo ostvarivanje poslušnosti kod djeteta i povezano s time primjena tjelesne kazne.

2. OBITELJ

Obitelj se razvijala još u prapovijesti čovječanstva. Benvin (1972) govori kako su i svi izumrli narodi za koje znamo, živjeli u porodici te je u prošlosti imala istu ulogu kao i danas, usprkos različitim oblicima, tako da je čovjek tako reći porodično biće.

Juul (1995) govori kako je obitelj najstarija ljudska institucija koja je neprestani predmet rasprava. Isti autor također govori kako je brak postao preuskim, pa smo stvorili vezu dvoje ljudi. Obiteljska je jezgra postala preeksplozivnom pa smo uspostavili zajednice stanovanja. Žene su otkrile svoju vrijednosti i svoj značaj pa više nije bilo spolnih razlika, a očevi su se trudili biti bliži sa svojom djecom pa su samim time i djeca dobila svoj značaj da ih se vidi i čuje. Tako su se počele stvarati različiti oblici obitelji, a svaki od oblika sa sobom donosi razne pogodnosti, ali i izazove.

Jedna od podjela obitelji dijeli se na: monogamnu, poligamnu te vrlo rijetko poliandrijsku obitelj. Monogamna, odnosno jednobračna zajednica je najčešći oblik obitelji, a znači brak između jedne žene i jednog muškarca. Poznata je u svim zajednicama. Također se u nekim zajednicama javlja i poligamna zajednica, što znači brak između jednog muškarca i više žena, a najrjeđi oblik zajednice jest poliandrijska zajednica, što znači brak između jedne žene i više muškaraca (Pernar, 1972).

Kao i za roditeljstvo, tako i za obitelj postoje mnoge definicije. Murdock (prema Haralambos i Heald, 1980, str. 314) definira obitelj kao „društvenu skupinu koju karakterizira zajedničko prebivanje, ekonomska suradnja i razmnožavanje. Ona uključuje oba spola, od kojih najmanje dvoje održavaju društveno odobrenu spolnu vezu, i jedno ili više djece, vlastite ili usvojene, od tih odraslih koji spolno kohabitiraju“. Nimac (2010) obitelj prikazuje kao jedinstvenu formu zajedničkog života, nosioca presudnih funkcija za društvenu zajednicu, životnu stanicu kao njenu temeljnu sastavnicu. Giddens (2001, prema Ljubetić, 2007) obitelj definira kao malu grupu usko povezanih ljudi koji daju svoj doprinos, udružuju se i odgovorni su jedni prema drugima. Prema Mušanoviću i Rosiću (1997, prema Ljubetić, 2007) obitelj je mala i jedinstvena skupina u kojoj svi njeni članovi zadovoljavaju brojne biološke psihološke, socijalne i odgojno-obrazovne potrebe.

Prema ovim definicijama, možemo zaključiti kako obitelj nema jednu točnu definiciju, već ona uključuje dvoje ljudi koji su u spolnoj vezi koja je prihvaćena u društvu, mogu biti oba

spola, mogu imati biološku djecu, ali i posvojenu djecu te oni zajedno prebivaju (Ljubetić, 2007).

Postoje i razna obilježja obitelji: jedinstvo, ljubav te uvjerenje o postojanju samosvijesti svog individualiteta te da ne postoji osoba za sebe, već je ona član (Hegel, 1964, prema Ljubetić, 2007), započinjanje braka, sastoji se od muža, žene i njihove djece (biološke ili posvojene), članovi su ujedinjeni u zajednicu zakonskim vezama, religijskim i ostalim (Ljubetić, 2007). Obilježja ima mnogo, no ne zadovoljava svaka obitelj svaka od njih te ju to ne čini „manje“ obitelji. Ljubetić (2007) ističe da je temeljno obilježje svake obitelji njihova raznolikost.

2.1. TRADICIONALNA I SUVREMENA OBITELJ

Tradicionalno, obitelj se smatrala stalnom jedinicom, sastavljena od bračnog para i djece, no došlo je i do promjena. Razvodi, samohrane majke, suživot, zaposlene majke, zamijenjene uloge majke i oca znakovi su kako su dosadašnja uvjerenja napuštena, jer obitelj nije statična jedinica koja će trajati zauvijek u jednom određenom obliku (Schaffer, 2000, prema Ljubetić, 2007).

Razni su autori koji smatraju da je netočno mišljenje da je obitelj forma života koja utječe na razvoj društva, već suprotno, govore da su društvene promjene te koje uvjetuju razvoj i promjene u strukturi obitelji (Nimac, 2010). Postao je trend raspadanja tradicionalnih oblika brakova i obitelji, a samim time i roditeljstva. Giddens (2001, prema Nimac, 2010) opisuje tradicionalnu obitelj: zajednica koja je utemeljena na interesima bez ljubavi, žena je podčinjena mužu, nema ravnopravnosti među bračnim drugovima, seksualnost je svedena na reprodukciju. Nimac (2010) opisuje svoja obilježja tradicionalnih obitelji: proširena obitelj s puno djece, koja uključuje djedove koji žive u istoj kući, stroga podjela uloga, podčinjenost žene i posjedovanje i pravo vlasništva nad partnerom, žrtvovanje za drugoga, zajedničko pojavljivanje u javnosti i druge. Unatoč svim obilježjima tradicionalnih obitelji, ta tradicija ne mora biti negativna, već to može jednu obitelj činiti obitelji. Kako govori Nimac (2010), kakvo god bilo biološko nasljeđe roditelja i drugih predaka, dijete od njih nasljeđuje i stavove i osjećaje i ideale koji se mogu nazvati obiteljskom tradicijom ili obiteljskom kulturom.

Suprotno tradicionalnoj, danas je sve više suvremenih obitelji. Majke govore kako žele dijete, no ne i muža pa dolazi do majčinstva bez braka, postoje i homoseksualni brakovi uz posvajanje djeteta, također se javljaju i obitelji koje zbog prirode posla jednog od roditelja nema

duži niz godina (npr. pomorci), zatim slijede ponovljeni brakovi u kojima djeca odrastaju s jednim biološkim roditeljem i maćehom ili očuhom te njihovom djecom, iduće su obitelji u kojima baka i djed preuzimaju uloge roditelja (Ljubetić, 2007).

Govoreći o suvremenoj obitelji nikako ne treba zaboraviti da se u nizu promjena u procesu obiteljske strukture, primjećuju i pozitivne promjene u odnosima roditelja i djece: dijete je ravnopravni član koji od obitelji dobiva određene ideje, temeljna pravila ponašanja, ali ima pravo i na vlastito izražavanje i djelovanje (Jurčević-Lozančić, 2011). Ista autorica smatra kako su obilježja suvremene obitelji da obitelj ima sve manje članova, da se više pažnje posvećuje djetetovim potrebama, njegovom odgoju, ali i međusobnim odnosima koji se zasnivaju na međusobnom povjerenju i razumijevanju. Unatoč dobrim stranama, postoje i negativne poput sve većeg broja razvoda brakova, ali i ponovnog stupanja u nove brakove, problemi prezaposlenosti i nezaposlenosti, a sve to dovodi i do izazova suvremenog roditeljstva.

3. RODITELJSKI ODGOJNI STILOVI

Odnos roditelja i djece uvijek je interaktivan. Može biti afirmativan: optimističan, usmjeren na razvoj, osjećaj smislenosti i životnih postignuća. Nasuprot tome, roditelji nezadovoljni osobnim životom, opterećeni egzistencijalnim problemima skloniji su psihološkim poteškoćama te mogu loše djelovati na razvoj djeteta (Višnjić-Jevtić i sur., 2024). Također je važno na početku napomenuti da roditelji u odgoju djece nikada ne koriste samo jedan stil već koriste kombinaciju različitih stilova (Višnjić-Jevtić i sur., 2024). Roditeljski odgojni stil jest zbir roditeljskih stavova prema djetetu, emocionalna klima unutar koje se odvijaju različiti roditeljski postupci (Čudina-Obradović i Obradović, 2002). Svi roditeljski stilovi mogu svrstati u jednu od četiri skupine, prema tome koliko roditelji pokazuju topline prema djetetu i koliko mu zahtijeva postavljaju.

Dvije temeljne dimenzije roditeljstva nazivaju se emocionalnost i kontrola (Maccoby i Martin, 1983, prema Brajša-Žganec, 2003). Dimenzija emocionalnosti proteže se od hladnoće i odbijanja do topline i prihvaćanja djeteta, a dimenzija kontrole proteže se od slabe roditeljske kontrole nad dječjim ponašanjem do čvrste roditeljske kontrole (Brajša-Žganec, 2003).

Raboteg-Šarić, Franc i Brajša-Žganec (2004) navode 4 roditeljska odgojna stila: Autoritarni stil - roditelji su skloni kažnjavanju djece i zahtijevaju od djece poslušnost roditeljskim zahtjevima, a u maloj mjeri odgovaraju na potrebe djece i pokazuju djeci toplinu i razumijevanje. Permisivni stil – roditelji u znatno većoj mjeri odgovaraju na potrebe djece, ali ne pružaju djeci nikakve granice ponašanja. Autoritativni stil - roditelji su fleksibilni, osjetljivi na dječje potrebe, ali također dosljedno zahtijevaju da se djeca pridržavaju određenih normi ponašanja. Četvrti - ravnodušni ili zanemarujući stil; odnosi se na roditelje koji su premalo uključeni u odgoju djece i u maloj mjeri reagiraju na dječje potrebe i na dječje ponašanje.

Hogan i sur. (prema Ljubetić, 2007) navode 4 moguće kombinacije ekstremnih pozicija na dimenzijama stila odgoja koje rezultiraju različitim oblicima ponašanja djece:

1. topli i strogi roditelji – njihovoj će djeci biti stalo do mišljenja odraslih, spremno će internalizirati pravila i biti će privrženi roditeljima;

2. topli i permisivni roditelji – njihova će djeca biti samopouzdana i socijalno otvorena, ali će često kršiti ili ignorirati pravila, biti će umiljata, ali razmažena;

3. hladni i strogi roditelji – njihova će djeca biti anksiozna i nedruželjubiva, neprijazna, prkosna, njihova agresija i srdžba moraju se okrenuti prema okolini ili prema sebi;

4. hladni i permisivni roditelji – njihova će djeca biti neprijateljski raspoložena, odbijati će pravila i kršiti ih; ova djeca imaju veliku šansu da postanu delikventi.

Sva četiri roditeljska stila su neovisna, pa je moguć velik broj kombinacija među njima (Ljubetić, 2007). Ista autorica navodi kako djeca zahtijevaju tjelesnu brigu, zaštitu i sigurnost, odgoj, materijalne uvjete za nesmetan razvoj, razumijevanje i potporu, vođenje i ohrabivanje u svom razvoju. Autoritaran, permisivan i indiferentan roditeljski stil ne odgovara potrebama djeteta. Svakom je djetetu potrebno omogućiti zadovoljenje potrebe za ljubavlju, prisnošću, autonomijom, postignućem, slobodom, a njihovo nezadovoljavanje djecu čini frustriranim, nasilnim, egoističnim, anksioznim i depresivnim što je svojevrsno nasilje nad djecom jer ugrožava njihovu psihološku dobrobit i često postaje poticaj devijantnog ponašanja čime se narušava djetetovo mentalno zdravlje. Uzimajući u obzir navedeno, optimalnim se smatra autoritativan, demokratski dosljedan odgojni stil karakteriziran postavljanjem objašnjavajućih granica djetetovom ponašanju, provođenjem primjerenog nadzora, postavljanjem realnih zahtjeva uz iskazivanje emocionalne topline i potpore (Nazor, 2012, prema Pintar, 2018).

3.1. AUTORITATIVNI ODGOJNI STIL

Autoritativan roditeljski stil jest demokratski i dosljedan stil, roditelji postavljaju velike zahtjeve, postavljaju granice i provode nadzor, ali pružaju veliku toplinu i potporu (Čudina-Obradović i Obradović, 2002). Autoritativni roditelji su fleksibilni, osjetljivi na dječje potrebe, ali također dosljedno zahtijevaju da se djeca pridržavaju određenih normi ponašanja (Raboteg-Šarić i sur., 2004).

Glavni odgojni ciljevi su djetetova znatiželja, kreativnost, sreća, motivacija i nezavisnost osjećaja. Roditeljska uloga je savjetnička, a ne kontrolorska. Postavljene granice i pravila djetetu se objašnjavaju i obrazlažu. Djeca koja žive u takvom okruženju spontana su i slobodna u izražavanju mišljenja i emocija, pa djeluju manje poslušno "odgojeno" nego djeca iz autoritarnog okruženja (Čudina-Obradović i Obradović, 2002).

Za razvoj emocionalne inteligencije djeteta najbolji je autoritativan odgoj gdje su jasne uloge roditelja i djeteta. Zna se što odlučuje roditelj, a što je odgovornost djeteta i tko koga

sluša. Za razvoj emocionalne inteligencije bolje je biti strog, ali dosljedan nego preblag i prepopustljiv (Jovančević i sur., 2009).

Ovaj stil roditeljstva vodi do najzdravijih ishoda za djecu, ali zahtjeva mnogo strpljenja i truda s objiju strana, a djeca odgajana ovim stilom postaju samouvjereni, odgovorna i mogu regulirati svoje ponašanje što u konačnici dovodi do boljih socijalnih i obrazovnih postignuća (Višnjić-Jevtić i sur., 2024). Raboteg-Šarić i sur. (2004) govore da se autoritativni stil odgoja pokazao najefikasnijim za zdrav psihosocijalni razvoj djece.

3.2. AUTORITARNI ODGOJNI STIL

Čudina-Obradović i Obradović (2002) govore kako je autoritaran stil kruti i strogi stil gdje roditelji postavljaju velike zahtjeve i provode strog nadzor, a ne daju dovoljno topline i potpore. Glavni odgojni ciljevi su učenje samokontrole (vladanja sobom) i poslušnosti, a roditelji su autoritet koji postavlja zahtjeve i pravila bez potrebe objašnjavanja i obrazloženja.

Autoritarni roditelji skloni su kažnjavanju djece i zahtijevaju od djece poslušnost roditeljskim zahtjevima, a u maloj mjeri odgovaraju na potrebe djece i pokazuju djeci toplinu i razumijevanje (Raboteg-Šarić i sur., 2004). Autoritarni roditelji nisko su na dimenziji topline i visoko na dimenziji nadzora. Zasnivaju odgoj na prisilnome nametanju svog autoriteta, a često i tjelesno kažnjavaju. Autoritarni roditelji od djeteta traže nemoguće ne poštujući individualnost (Zrilić, 2005). Ista autorica govori kako postupci pretjerano strogih roditelja koji inzistiraju na apsolutnoj poslušnosti izazivaju neugodne doživljaje, da je komunikacija u obitelji vrlo oskudna i uglavnom se svodi na monolog roditelja, koji je prepun kritike za lijenost i razuzdanost, a siromašan argumentima, roditelji postavljaju čvrsta pravila i standarde, ali s djecom nikad ne raspravljaju o razlozima uspostavljanja takvih pravila niti razmišljaju o tome koliko je to djelotvorno za zdrav razvoj djeteta sa svim njegovim potencijalima.

Najvažniji zadatak roditelja je postavljanje granica i pravila, a prekršaji se kažnjavaju, često i fizički. Djeca koja neprestano žive u autokratskom okruženju sklona su promjenama raspoloženja, povučena su, nevesela, bojažljiva, razdražljiva i bez spontanosti (Čudina-Obradović i Obradović, 2002). Višnjić-Jevtić i sur. (2024) govore kako djeca odgajana ovim stilom mogu pokazivati znakove agresije, ali mogu biti i sramežljiva i nesigurna, a sve to zbog

nemogućnosti utjecaja na pravila koja su im postavljena i nepojašnjena (zašto nešto smiju ili ne smiju).

3.3. PERMISIVNI / POPUSTLJIVI ODGOJNI STIL

Permisivni roditeljski stil opisuje se kao nerestriktivan, roditelji su topli, prihvaćaju djecu i nema mnogo ograničenja (Brajša-Žganec, 2003). Popustljivi roditelji su emocionalno dostupni i brižni, ali imaju minimalna očekivanja od svoje djece, djeca im samostalno donose odluke bez jasno postavljenih granica od roditelja te ih to dovodi do loših navika (Višnjić-Jevtić i sur., 2024). Permisivnost odgoja je nerestriktivna, topla i prihvaćajuća strategija odgoja, no bez postavljanja jasnih ograničenja djetetovom ponašanju (Pintar, 2018). Permisivni roditelji u znatno većoj mjeri odgovaraju na potrebe djece, ali ne pružaju djeci nikakve granice ponašanja (Raboteg-Šarić i sur., 2004). Roditelji zadovoljavaju svaki djetetov zahtjev. No davanje prevelike slobode nije primjereno maloj djeci jer stvara nesigurnost, nesnalaženje u granicama, što potiče impulzivno i agresivno djetetovo ponašanje (Čudina-Obradović i Obradović, 2002).

Djeca popustljivih roditelja često su nezrela, impulzivna i bez kontrole te s teškoćom prihvaćanja autoriteta. Veliki broj djece ravnodušnih roditelja niskog je samopouzdanja i u teškoći socijalne prilagodbe, zahtjevna su i neposlušna, ne sudjeluju primjereno u igri i socijalnim interakcijama (Pintar, 2018).

3.4. INDIFERENTNI / ZANEMARUJUĆI ODGOJNI STIL

Maccoby i Martin (1983, prema Raboteg-Šarić i sur., 2004) utvrdili su četvrti stil; ravnodušni ili zanemarujući, a odnosi se na roditelje koji su premalo uključeni u odgoju djece i u maloj mjeri reagiraju na dječje potrebe i na dječje ponašanje. Indiferentan stil postavlja malo ograničenja, ali i malo skrbi, zanimanja i emocionalne podrške (Pintar, 2018). Čudina-Obradović i Obradović (2002) definiraju indiferentan stil kao nemaran i zanemarujući stil u kojemu roditelji postavljaju male zahtjeve, nema kontrole, ali nema ni topline niti potpore. Roditelji ili emocionalno odbacuju djecu ili nemaju vremena i snage brinuti se za njih. Brajša-Žganec (2003) definira indiferentni ili zanemarujući stil kao kombinaciju slabe kontrole i emocionalne hladnoće.

Višnjić-Jevtić i sur. (2024) tumače ovaj odgojni stil kao stil u kojem nema odgoja. Roditelji ne pokazuju niti privrženosti niti toplinu i nemaju očekivanja od djeteta, što dovodi do niskog samopoštovanja djece, nedostatka samopouzdanja i drugih emocionalnih posljedica. Reakcija na takav roditeljski odnos jest djetetovo neprijateljstvo i otpor, a zbog toga djeca ne uspijevaju naučiti socijalnu kompetenciju i neuspješna su u školi. Veliki dio vremena djeca provode bez nadzora i roditelji ne znaju gdje su im djeca, što rade niti s kim se družu (Čudina-Obradović i Obradović, 2002).

3.5. NOVI ODGOJNI STILOVI

Postojećim odgojnim stilovima autorica Lang (2020, prema Višnjić-Jevtić, 2024) dodala je dva nova odgojna stila – pretjerano popustljiv i pretjerano uključen. Lang (2020, prema Višnjić-Jevtić i sur., 2024) opisuje pretjerano popustljive roditelje kao one koji djeci dopuštaju iskustva koja nisu primjerena za njihovu dob, a sve to iz razloga što u vlastitom djetinjstvu nisu zadovoljili ili iskusili određena ponašanja. Takva djeca postaju potpuno usmjerena na same sebe, vjeruju da su oni uvijek „u pravu“ te se loše nose s posljedicama odluka koje su sami donijeli.

Ista autorica opisuje i pretjerano uključene roditelje, odnosno helikopter roditelje, a kao što im i samo ime govori, to su roditelji koji pretjerano štite svoju djecu. Previše daju važnost svim i uspjesima i problemima svoga djeteta te se previše interesiraju za njego privatni život. Iako može biti pozitivno, ovaj stil ipak ima mnoge nedostatke jer onemogućava djeci da dožive različita životna iskustva, što rezultira problemima u razvoju, mentalnim problemima te nesamostalnošću u daljnjem životu.

4. RAZLIČITE OBITELJSKE STRUKTURE

Sve dosadašnje tehničke, kulturne, znanstvene, seksualne i ine evolucije prijetile su i stavljale na kušnju strukturu, vrijednosti i funkcije obitelji te je svako suvremeno društvo tijekom povijesti bio novi ispit obiteljske prilagodljivosti (Ljubetić, 2007). Tako je došlo do promjena u obiteljskim strukturama pa obitelj nisu obavezno činili biološki roditelji i njihova djeca, već su to bili samostalni roditelji, istospolni roditelji, patchwork obitelji, posvojitelji te surogat obitelji. Haralambos i Heald (1994, prema Ljubetić, 2007) govore kako je život postmodernim obiteljima mnogim roditeljima pruža više mogućnosti u osobnom, profesionalnom i socijalnom životu nego li je to bio slučaj u modernim obiteljima. Obilježja ovakvih obitelji su, prema Ljubetić (2007), da se majke odlučuju sve više na ulogu majke i poslovne žene, a brigu o djeci predškolske dobi sve češće preuzimaju plaćeni profesionalci, sve je više rastava brakova i obitelji s jednim roditeljem. Roditelji žele pripremiti svoju djecu za realan svijet u kojemu će odrasti, a ne ih od njega zaštititi (Elkind, 1995, prema Ljubetić, 2007).

4.1. SAMOHRANI RODITELJ

U modernom društvu sve je veći broj jednoroditeljskih obitelji. Do istih dolazi zbog sve većih broja rastava brakova, ali i rađanjem djece izvan braka.

Svakoj takvoj obitelji prijete ekonomsko siromaštvo, neprimjereno roditeljstvo i nepovoljni odnosi majke i djeteta ili oca i djeteta u adolescenciji, pa su moguće mnoge nepoželjne posljedice za razvoj djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Isti autori navode kako su u literaturi dobrovoljne jednoroditeljske obitelji poznate pod pojmovima solo-majčinstvo, samostalno majčinstvo ili usamljeno majčinstvo. Te su majke odlučile samostalno osnovati jednoroditeljsku obitelj iz jedno od četiri razloga koji navode isti autori: 1. neke nisu mogle brakom ostvariti vezu u kojoj se dijete začelo, ali su odlučile zadržati dijete. 2. neke bi htjele imati dijete u vezi, no ne mogu ostvariti vezu te se boje „biološkog sata“. 3. neke se ne zadovoljavaju prilikama koje im pružaju i kvalitetom mogućih partnera te 4. razlog neke bi htjele imati dijete, ali odbijaju ostale uloge koje im život u braku nameće.

Juul (1995) uspoređuje obitelj u kojoj postoje dvije odrasle osobe i obitelj s jednom odraslom osobom te navodi kako će u ovoj drugoj nedostajati suodnos između dviju odraslih

osoba kao središnje izvorište i rješavalište sukoba, a to znači da moraju postojati dvije osobe uz obostranu ljubav jer se to prenosi i na dijete, dijete će u jednoroditeljskoj obitelji odrastati bez jednoga uzora, nedostajati će mu odrasla osoba istog spola i suprotnog spola što može izazvati različite probleme u daljnjem društvenom i privatnom životu. Isti autor objašnjava da djeca koja žive sama sa svojim ocem ili sama sa svojom majkom često pokazuju tendenciju suradnje preko svojih mogućnosti i pred odraslima uvijek preuzimaju preveliku odgovornost te se pod time misli na egzistencijalnu odgovornost koja se pronalazi i kod djece kada im se roditelji rastaju pa misle da su ona uzrok rastave.

Prema Ljubetić (2007) posebnu kategoriju u jednoroditeljskim obiteljima čine tzv. „pararoditelji“ gdje je riječ o povremenoj, neformalnoj, ali ponekad i stalnoj pomoći i potpori koju pojedinci pružaju obiteljima s jednim roditeljem. Ovakav oblik pomoći i potpore obiteljima često pružaju prijatelji ili neka druga osoba koja se obvezuje na to. Samci pružajući pomoć roditeljima u ovakvim neformalnim odnosima mogu zadovoljiti želju za sudjelovanjem u životu djeteta bez formalne obveze braka i obitelji pa je ovo sve češći oblik roditeljstva.

Ali s druge strane, samohrani roditelji doživljavaju i pozitivne strane takvog roditeljstva, a to su veća bliskost s djetetom, visoko zadovoljstvom djetetom, ali i roditeljstvom, te osjećaj roditeljske samoefikasnosti (Raboteg-Šarići sur., 2004).

Bez obzira na to o kojem je obliku obitelji riječ, za roditelje je važno dječje potrebe stavljati ispred vlastitih (Juil, 1995). Isti autor govori kako samohrani roditelj mora surađivati s potrebama svoje djece u onoj mjeri koja može štetiti njegovu vlastitu integritetu.

4.2. ISTOSPOLNO RODITELJSTVO

Obitelji koje se sastoje od partnera koji su istog spola jedne su od onih koje se u svakodnevnicu susreću s raznim problemima u društvu. To mogu biti dvije žene, dva muškarca ili dvije transrodne osobe. Roditeljstvo istospolnih roditelja ostvaruje se ukoliko je prethodno postojala heteroseksualna veza, usvajanjem djeteta, postajanjem maćehom/očuhom ili biološkim roditeljstvom, ako je došlo do surogat majčinstva ili umjetne oplodnje (Bieschke i sur., 2007, prema Žegura, 2014). Istospolni roditelji susreću se s različitim predrasudama jer društvo takve seksualne orijentacije smatra neprikladnim za roditeljstvo, lezbijke su manje

majčinski orijentirane, smatra se da su lezbijke ili gejevi ili njihovi prijatelji zlostavljači djece ili da će djeca patiti zbog neprisutnosti majke ili oca (Žegura, 2014).

No unatoč raznim društvenim predrasudama, istospolne obitelji imaju i svoje prednosti: djeca majki lezbijki doživljavaju više interakcije majka-dijete, djeca imaju više kontakata s gej očevima nego razvedenim heteroseksualnim majkama, briga oko djeteta jednaka je kod heteroseksualnih i homoseksualnih očeva, a homoseksualni roditelji pokazuju više zajedništva u roditeljstvu od heteroseksualnih roditelja (Golombok, Tasker i Murray, 1997; Patterson, 2004, Patterson, 2006; Stacey i Biblarz, 2001; prema Žegura, 2014).

4.3. PATCHWORK OBITELJI

Kako je sve manje tradicionalnih obiteljskih struktura, tako dolazi do novih, a jedna od njih je i patchwork obitelj ili restrukturirana obitelj. Nju čine osobe koje su se rastavile od svojih partnera, koje su pronašle novog partnera i s njime osnovali vlastitu obitelj, a u njoj su i djeca iz prvih brakova oba partnera.

Ako postoji zdrava i poticajna obitelj koja živi u čistoj i urednoj sredini, a svi članovi pridonose održavanju obiteljskog okoliša, ova vrsta obitelji ne mora biti štetna za dijete jer će u zdravoj obitelji roditelji komunicirati s djetetom, obavijestiti ga o mogućim promjenama u obitelji te ukoliko dolazi do novih članova obitelji i o tome ga obavijestiti, a osim toga važno je i da prošli partner jednako tako komunicira s djetetom kako bi mu maksimalno olakšali promjene jer je emocionalna toplina jedna od najbitnijih sastavnica zdrave obitelji (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

4.4. POSVOJITELJSKE OBITELJI

Posvojenje je poseban oblik obiteljskopravnog zbrinjavanja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajan odnos roditelja i djeteta. Posvojitelji posvojenjem stječu pravo na roditeljsku skrb. Posvojenjem nastaje neraskidiv odnos srodstva i prava i dužnosti koja iz toga proizlaze. Posvojenjem posvojenik i njegovi potomci stječu pravo nasljeđivanja posvojitelja, njegovih krvnih srodnika i srodnika po posvojenju.

Juul (1995) govori kako je važno da u razgovorima s obitelji sudjeluju nebiološki roditelji jer oni mogu imati važnu ulogu u rješavanju problema pa makar i sami nisu sudjelovali u njegovu nastanku. To govori kako treba naglasiti ulogu novog obiteljskog člana kao partnera biološkim roditeljima.

Biološki roditelji snose prvih pet do sedam godina, otkako je došlo do novog odnosa, glavnu odgovornost za situacije u kojima se njihovo dijete nađe. Toliko je vremena otprilike potrebno djetetu da dozvoli da ga odgaja netko drugi, a ne njegovi biološki roditelji (Juul, 1995).

Posvojitelji ponekad mogu pružiti djetetu bolju i funkcionalniju obitelj nego što bi to njegovi biološki roditelji ikada mogli. Razlog tomu je njihova svjesna odluka na posvojenje te dugotrajan proces koji su prošli kako bi došli do djeteta. Posvojiteljske obitelji pružaju djetetu dom, obitelj, ljubav, pomoć i podršku. Dijete je dužno znati poslije svoje šeste godine da je posvojeno, a nakon 18. godine smiju samostalno odlučiti žele li upoznati biološke roditelje.

Juul (1995) također ističe da je vrlo važno posvojitelje upozoriti da je njihova uloga jedna od najtežih uloga, pa stoga osobe koje se nađu u tom položaju treba posebice upozoravati i podupirati da daju svoje dragocjene priloge.

4.5. SUROGAT OBITELJI

Zamjensko majčinstvo prisutno je i zabilježeno još od biblijskih vremena (Post 16,1-16). Abrahamova neplodna žena, Sara, nagovorila je svojega supruga Abrahama da ima dijete s njihovom sluškinjom Hagarom, kako bi dobili potomka, nakon čega Hagara začine i rađa Abrahamova sina Jišmaela (Radan i sur., 2015).

Surogat ili zamjensko majčinstvo predstavlja najsloženiji medicinsko-socijalno-pravni oblik ljudskoga zanošenja, izložen mnogim nedoumicama koji se, među ostalim, može ostvarivati i posredovanjem metoda pomognute oplodnje (Radan i sur., 2015).

Isti autori objašnjavaju da je zamjenska/surogat majka žena koja nosi dijete, poslije uspješnoga prirodnog ili umjetnog osjemenjivanja ili usađivanja zametka u njezinu maternicu nakon oplodnje in vitro za neplodan naručiteljski par, na temelju sporazuma sklopljena prije trudnoće, a s namjerom predaje djeteta naručiteljskom paru koji zakonski stječe roditeljska prava i obveze.

Tijekom procesa surogat majčinstva, kod obitelji dolazi do problema s kojima se nose surogatne majke, par koji želi, a ne može imati dijete i samo dijete: proživljavanje osjećaja izigranosti, nepravde i razočaranja zbog mogućega odbijanja zamjenske majke da nakon poroda neplodnom paru izruči naručeno dijete, kao i posljedičnog nastajanja određene materijalne štete, moguća je prijevara naručiteljskoga para od strane zamjenske majke, ako se ona ne pridržava prethodnoga dogovora o izručenju djeteta poslije poroda, neplodna majka, premda sudjeluje u stvaranju naručenoga djeteta davanjem jajne stanice, može doživljavati neravnopravnost u odnosu na plodnoga supruga te zbog svojega nedostatka, fizički je onemogućena iznijeti trudnoću i tako se povezati s djetetom od samoga začeca, ona također može doživljavati da ima manje pravo na naručeno dijete od unajmljene majke, otac naručitelj može biti višestruko podvojen između dviju žena, svoje supruge i one koja je iznijela njegovo dijete, svjestan da ga bez zamjenske majke nikada ne bi dobio. Problemi se naknadno umnažaju ako on svoje očinstvo ostvaruje prirodnim putem. Tako se događa komercijalna i izvanbračna spolna veza, koja može prerasti u dublju i osobnu povezanost sa zamjenskom majkom, što ga gura u duševnu podvojenost i bračnu nevjeru, a shodno tome može doći i do rastave braka (Radan i sur., 2015).

5. RODITELJSKE KOMPETENCIJE

Čovjek je trajno podvrgnut preispitivanju svoje kompetentnosti na svim razinama svog djelovanja, kako bi sam sebi osigurao uspješnu prilagodbu okruženju, udovoljio zahtjevima društva, civilizacije, kulturnih i inih tečevina prisiljen je razvijati svoju kompetentnost (Ljubetić, 2007). Prije svega, ista autorica želi objasniti pojam kompetencija – znači 1. nadležnost, djelokrug, ovlaštenje neke ustanove, ili osobe, mjerodavnost; 2. područje u kome neka osoba posjeduje znanja, iskustva; 3. prinadležnosti koje nekome pripadaju. Biti kompetentan znači biti 1. sposoban, upućen, vlastan, koji zna, vrstan, koji je upućen u nekom području; 2. koji po svom znanju ili opunomoćenjima ima pravo nešto rješavati ili raditi, suditi o nečemu, nadležan, ovlašten, mjerodavan, osposobljen. Osim nje, prvi tko je počeo koristiti pojam kompetencija bio je White te ju je definirao kao urođeno nastojanje da se stekne znanje – da se nečime ovlada, potreba ljudi da njihov svijet funkcionira, razvija se i mijenja (Waters i Lawrence, 1993, prema Ljubetić, 2007). Water i Sroufe (1983, prema Ljubetić, 2007) naveli su najšire prihvaćenu definiciju kompetentnosti prema kojoj je sposobni (kompetentni) pojedinac onaj koji je sposoban koristiti prirodne i osobne resurse (izvore) da bi postigao dobar razvojni rezultat. Maleš i Kušević (2011) pak govori da su kompetencije skup znanja, vještina i stavova, što izlazi iz okvira pojma sposobnosti pa su sposobnosti samo sinonim za kompetencije, odnosno nije riječ samo o onome što roditelji znaju (od osnovnih informacija do znanja koje daje uvid i razumijevanje) i u čemu su vješti nego i o njihovim stavovima, te o tome kako se osjećaju u svojoj roditeljskoj ulozi i kakvu percepciju sebe kao roditelja imaju.

U prve dvije godine života kompetentno roditeljstvo usmjereno je na zdrav socioemocionalni razvoj djeteta i razvoj kognitivno-motivacijske kompetencije. Ti se odgojni ciljevi postižu pažljivom, toplom, poticajnom, reaktivnom i neograničavajućom brigom za dijete. Tijekom predškolskog razdoblja (3-6 godina) kompetentno roditeljstvo usmjereno je na razvijanje djetetovih socijalnih vještina, tj. izražavanje prijateljstva i kooperativnosti, kao i sposobnosti da bude snalažljivo u okolini i motivirano za postizanje rezultata. To se postiže velikim stupnjem potpore i nadzora (Čudina-Obradović i Obradović, 2002).

Jovančević i sur. (2009) govore da su kompetentni oni roditelji čije dijete nema bitnih problema u razvoju i odrastanju. Čudina-Obradović i Obradović (2006) govore da je roditeljska kompetencija roditeljev subjektivan osjećaj koliko je on uspješan i sposoban kao roditelj.

Prema Čudina-Obradović i Obradović (2002) neophodni postupci za održanje kompetentnog roditeljstva su: 1. nadzor, tj. poznavanje djetetovog kretanja, društva, vrsta aktivnosti i načina provođenja slobodnog vremena; 2. komunikacija i sudjelovanje u zajedničkom odlučivanju, tj. čest razgovor i rasprava s djecom o njihovim "temama", te uključivanje u teme od obiteljskog interesa; 3. uključenost u školsko učenje, tj. zainteresiranost i obaviještenost o školskim sadržajima i problemima, te osiguranje prilika za učenje i obrazovanje; 4. iskazivanje međusobnog poštovanja i ljubavi; 5. "disciplina", tj. postavljanje kriterija ponašanja i uspoređivanje stvarnog ponašanja s kriterijem; 6. briga za uključivanje u pozitivnu skupinu vršnjaka, naglašavanje prosocijalnih i kooperativnih odnosa; 7. briga za strukturiranost svakodnevice, tj. planiranje svakodnevnih aktivnosti, samostalnih ili obiteljskih, te održavanje plana; 8. briga za strukturiranost slobodnog vremena, tj. uključivanje mladih u sportske, kulturno-umjetničke i ostale oblike korištenja slobodnog vremena; 9. izbjegavanje negativnoga začaranog kruga "prkosni adolescent - oštre mjere".

Kako biti dobar roditelj? Najvažnija osobina svake obitelji je toplina emocionalnih odnosa između roditelja i djece, emocionalna klima koja vlada u obitelji, govore Jovančević i suradnici (2009). Hoće li taj odnos biti kvalitetan, ovisi od samih početaka o osobinama roditelja i samog djeteta, jer se osobine koje su urođene ne mogu promijeniti čak niti odgojem (Jovančević i sur., 2009). Čudina-Obradović i Obradović (2006) govore kako kvalitetno roditeljstvo ovisi o roditeljskom zadovoljstvu (a njegov je dio osjećaj roditeljske kompetencije, osjećaj udovoljavanja ulozi roditeljstva, djetetova napretka i uspostavljenih odnosa topline i uzajamnosti između roditelja i djeteta), potrebno je ponajprije omogućiti dobar razvoj roditeljske kompetencije.

Kao pomoć roditeljima, postoje razni predroditeljski programi u koje se oni mogu uključiti kako bi se pripremili za roditeljstvom a isto tako postoje i programi za osiguravanje roditeljske kompetencije, a teme takvih programa donose Čudina-Obradović i Obradović (2006): 1. upoznavanje s osnovnim odgojnim ciljevima, kriterijima i normama dobrog roditeljstva; 2. razbijanje ustaljenih pogrešnih stereotipa o braku i roditeljstvu.

Jovančević i sur. (2009) govore da ne postoji recept za savršeno roditeljstvo te da djetetu to i nije potrebno, ono treba roditelja koji ga voli, vodi, koji preuzima odgovornost za dijete, kao što i dijete preuzima odgovornost za zadatke kojima je doraslo. Treba izabrati roditeljski stil i biti mu dosljedan, strpljiv, steći povjerenje u dijete kako bi i ono moglo steći isto to povjerenje u samoga sebe, a kasnije i u druge ljude.

6. IZAZOVI SUVREMENOG RODITELJSTVA

Svaka je obitelj svakodnevno izložena kriznim situacijama, a neke od tih situacija povezane su s funkcioniranjem u obitelji. Prvi puta je do takve situacije došlo tijekom pandemije koronavirusa, kada su se institucije društvenog života (uključujući rad i obrazovanje) privremeno i povremeno prebačene u obitelj (Višnjić-Jevtić i sur., 2024). Zbog takvih situacija dolazi do rodne nejednakosti, opterećenosti i neuravnoteženosti između poslovnih i obiteljskih obaveza i do mnogih drugih rizičnih situacija.

Poznato je da društvo u kojem živimo uvjetuje užurbanost, nedostatak vremena, koncentraciju na brze učinke, a ne na kvalitetu, što rezultira površnošću i neskladom međuljudskih odnosa, prije svega obiteljskih (Jurčević-Lozančić, 2011).

Iako se u ranijim fazama ljudskog društva od svakog pojedinca očekivalo da postane roditeljem, izazovnost takva shvaćanja obveznosti roditeljstva danas je sadržana u činjenici da je samo roditeljstvo postalo mnogo složenije nego što je bilo prije; djeca su prestala bivati vlasništvom roditelja te ih se počelo promatrati kao subjekte s vlastitim pravima, potrebama, željama i potencijalima, a ta je promjena slike djeteta rezultirala i promjenom percepcije roditeljstva (Maleš i Kušević, 2011).

U današnjem suvremenom društvu, roditeljstvo je složen pojam koji sa sobom donosi mnoge izazove za roditelje. Zbog nepovoljnih socioekonomskih neprilika u svijetu, zahtjeva se od oba roditelja da su osposobljeni za sudjelovanje na tržištu rada, a time se smanjuje količina vremena koju mogu provesti sa svojom djecom. No, tržište rada nije uvijek dostupno, pa osim prezaposlenosti, često dolazi i do nezaposlenosti roditelja zbog čega dolazi do svađa u obitelji, a shodno tome i do nasilja. Roditelji su u problemima i zbog modernog, digitaliziranog vremena u kojemu je društvo prisiljeno prilagoditi se, što nekima stvara probleme jer su oni drukčije odgajani ili se ne slažu s prihvaćenim popularnim digitalnim trendovima. Sukladno modernim trendovima, sve više dolazi do apstinencije od djece ili do maloljetnih majki, što često pridonosi odgodama brakova, porastu broja samačkih obitelji te padu nataliteta.

Komunikacija unutar obitelji najkonstruktivniji je način da se razriješe eventualni nesporazumi, a istodobno i jedan od najvažnijih putova prema osobnom razvoju svakog pojedinog člana, njihovoj međusobnoj bliskosti i novoj sinergiji (Jurčević-Lozančić, 2011). Ako je cilj odgoja zadovoljno, sretno i odgovorno dijete, tada je potrebno da roditelji dobro vode djecu i da se u interakciji s njima kao i među sobom trude pokazati svoju osobnu

odgovornost (Juul i Jensen, 2010, prema Jurčević-Lozančić, 2011). Maleš i sur., (2003, prema Jurčević-Lozančić, 2011) naglašavaju da su ljubav, ugoda, ohrabrivanje i potpora važne komponente za cjeloviti razvoj djeteta u obitelji, da svaka obitelj treba pokazivati brigu na svoj osobit način, ali ta briga treba biti konzistentna, pozitivna, primjerena i prilagođena djetetu, a da bi se u tome što više uspjelo, i kako bi se djeca analogno tome mogla približiti življenju zdravog djetinjstva, roditelji moraju iz pasivnosti prijeći u aktivne aktere koji imaju kontrolu i ravnotežu između djetetovih i roditeljskih potreba, osjećaja i obveza

6.1. ODGAJANJE I ODRASTANJE U DIGITALNOM VREMENU / SHARENTING

Suvremeni roditelji koji podižu i odgajaju djecu u digitalnom vremenu i kulturi, u odnosu na prethodne generacije suočavaju se sa sasvim novim izazovima i specifičnim problemima, a ranije su roditelji vidjeli svoje dijete prvi put kad se rodilo. Nove generacije roditelja, zahvaljujući modernoj tehnologiji, puno ranije upoznaju svoje dijete, saznaju njegov spol i slično (Bilić, 2020).

Najmoderniji trend koji prati današnjicu jest dijeljenje fotografija o trudnoći, o samom porodu te o životu djeteta u predškolskom razdoblju. Smatra se da će se taj trend samo povećavati te da će sve više roditelja početi raditi isto. Praksa roditelja da javno dijele detalje o životu svoje djece, fotografije, videozapise i priče, dobila je u stručnoj literaturi naziv sharenting, a nastala je slaganjem engleskih riječi parenting + sharing (Steinberg, 2016, prema Bilić, 2020).

Kako je rečeno, roditelji jako rano, već od samog rođenja djeteta, počinju dijeliti njegov život s rodbinom, prijateljima pa čak i neznancima, no to je uglavnom iz dobre namjere. Dije se razne fotografije, podaci, karakteristike koje mogu uvelike tu osobu u budućnosti identificirati. Tako oni počinju stvarati djetetov digitalni identitet, a posljedice se mogu javiti godinama kasnije (Lichtenstein i sur., 2017, prema Bilić, 2020). Nerijetko vršnjaci koji otkriju takve fotografije ili videozapise, koje su roditelji smatrali simpatičnima, dijele ih međusobno i na osnovu njih ismijavaju dijete koje postaje žrtva vršnjačkog nasilja (Bilić, 2020).

Plantin i Daneback (2009, prema Bilić, 2020) tvrde da uz dijeljenje informacija o djetetovu životu, roditelji često traže i nude savjete o izazovima samoga roditeljstva. Mladi se roditelji žale da su u ovom modernom, brzom vremenu, informacije koje dobivaju od svojih roditelja zastarjele, njihova iskustva ne vrijede pa se stoga se sve više okreću internetu.

Unatoč dobroj namjeri traženja informacija drugih ljudi, ipak je važno pitanje jesu li te informacije provjerene i napisane od strane stručnjaka i kompetentnih osoba. Neki savjeti mogu biti i opasni, neke informacije mogu biti lažne i dati lažnu nadu, a neki savjeti ne djeluju na svaku osobu jednako. Roditeljstvo nikada nije bilo lagano, a u modernom, digitalnom vremenu to je još više otežano. Svaki roditelj je drukčiji pa je i svako dijete tako drukčije, ne postoji univerzalno rješenje za sve probleme, a tako i ne postoji recept za savršeno roditeljstvo.

6.2. PREZAPOSLENOST / NEZAPOSLENOST

Glavni problem današnjice je pitanje usklađivanja roditeljstva i rada izvan kuće, odnosno kako odoljeti zahtjevima profesionalnog posla i osigurati skladan obiteljski život (Maleš, 2011). Ista autorica govori da su šezdesetih godina žene ušle na tržište rada i tako se povećao broj obitelji s dva zaposlena roditelja, no većinski se na to gledalo negativno jer je majčina zaposlenost imala utjecaj na djetetov razvoj. Prije toga se smatralo da je muškarac, otac – hranitelj te da obavlja plaćeni rad izvan kuće, a žena – kućanica koja obavlja sav neplaćeni rad unutar kuće (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Isti autori govore kako to nije dugo opstalo jer su se najprije muškarčevi problemi i nezadovoljstvo na poslu prelijevali na njegov život u obitelji i smanjilo se njegovo zadovoljstvo brakom i obitelji, nastavno tome nezadovoljstvo se prenijelo i na ostale članove obitelji. Žena je nezadovoljna zbog posla koji obavlja jer je podcijenjena i nema osjećaj samopoštovanja, nema osjećaj potpore muža što također djeluje i na njeno bračno nezadovoljstvo.

Smatralo se da će, zaposlenjem oba roditelja, doći samo do negativnih posljedica, no ta teorija nije točna. Zaposlene obitelji, osobito ako su zaposlena oba partnera, izbjegavaju siromaštvo, koje imaju snažan utjecaj na razvod braka i raspad obitelji (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Nije bitna količina, već kvaliteta zajedničkog vremena; roditelji mogu biti cijeli dan kod kuće s djetetom i uopće mu se ne posvetiti, ali mogu i isto tako u kratkom vremenu provedenom s djetetom, uspostaviti kvalitetnije odnose (Maleš i Kušević, 2011).

Čudina-Obradović i Obradović (2006) objašnjavaju negativne strane prezaposlenosti: ženino dugo izbivanje smanjuje bračno zadovoljstvo muža i izaziva sukobe uglavnom zbog neobavljenih kućanskih poslova; muževim dugim izbivanjem nezadovoljna je žena jer je nepravedno preopterećena. Nepoželjna posljedica prezaposlenosti je i manje vremena za bračne

odnose, što u konačnici može dovesti do prestanka intimnosti (emocionalne, društvene, seksualne, intelektualne i rekreativne) pa sve do razvoda braka.

Isti autori objašnjavaju utjecaj da ženine zaposlenosti i muževe zaposlenosti na dijete. Govore kako ženina zaposlenost ne utječe na kvalitetu privrženosti, nego je u tome najvažniji stav i osjetljivost majke za potrebe djeteta, potpora koju ona dobiva od muža i njegovo uključivanje u podjelu roditeljskih dužnosti. Očeva zaposlenost, osobito radna opterećenost i dugo izbjivanje iz kuće posebno će se loše odraziti na odnose s djecom u adolescenciji (Crouter, Bumpus, Head i sur., 2001, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

I muževa i ženina nezaposlenost izazivaju ekonomski stres i ekonomske teškoće, što utječe i na razor braka. Posljedice su također depresija, tjeskoba, anksioznost, neprijateljstva, dolazi do egzistencijalnih pitanja, pojedinci često posežu za alkoholom, narušeno im je tjelesno zdravlje, spavanje, prehrana te je u konačnici i čest slučaj psihičkih bolesti, neuroze, psihoze, ali i samoubojstva, a takvi roditelji češće koriste kaznu kao oblik poslušnosti te autoritarni roditeljski stil (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Jurčević-Lozančić (2011) govori da je nizak socioekonomski status obitelji značajno povezan s kvalitetom interakcije roditelj - dijete i općim obiteljskim okruženjem te predstavlja značajan rizik za disfunkcionalno ponašanje djeteta. Čudina-Obradović i Obradović (2006) govore da pojedinac koji nije zaposlen nema materijalnu potporu, gubi strukturu vremena i dana, društvenu uklopljenost, osjećaj vlastitog identiteta te osjećaj da je potreban drugima. Mnogi znanstveni, a i životni primjeri pokazuju da ekonomska moć obitelji utječe na zdravlje, emocionalnu stabilnost, školski uspjeh djece, obrazovni status, zaposlenost i ekonomsku uspješnost u odrasloj dobi (Jurčević-Lozančić, 2011). Uz sve obaveze koje pojedinac ima u danu (40 sati rada), potreba za snom, hranom, slobodnim vremenom i obavljanjem kućanskih poslova, odgajanje djeteta postaje sve kompliciranije i izazovnije (Maleš i Kušević, 2011).

6.3. NASILJE U OBITELJI

Prije svega treba definirati što nasilje uopće jest. Čudina-Obradović i Obradović (2006) govore da su agresija i nasilje slični pojmovi te da je to neprijateljsko ponašanje protiv drugog pojedinca koje za njega može, ali i ne mora imati pogubne posljedice; to je akt, akcija ili aktivnost usmjerene prema drugoj osobi, a kojom je svrha emocionalno ili tjelesno povrijediti i ozlijediti tu osobu. Tako dolazimo do pojma obiteljskog nasilja, što znači agresivnu, zlu

namjeru prema članu obitelji. Isti autori obiteljsko nasilje svrstavaju u interpersonalno nasilje u koje mogu biti uključeni svi članovi obitelji: bračni partneri, njihova djeca i njihovi roditelji. Postoje 4 oblika obiteljskoga nasilja, a to su: tjelesno, emocionalno i spolno nasilje te zanemarivanje.

Najčešće se misli da muškarac mora biti fizički nasilnik prema ženi i djeci zbog njegove veće snage, a žena je nasilnik samo radi samoobrane. Kada govorimo o emocionalnom zlostavljanju, tu je veći broj žena zlostavljačica, najčešće radi osvete i to putem ucjenjivanja, ponižavanja, omalovažavanja. No, osim žena i muškaraca, ponekad i djeca mogu zlostavljati svoju braću i sestre pa čak i roditelje, i to ne samo emocionalno, nego i tjelesno (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Takvo ponašanje djece, roditeljima stvara dodatni izazov u suvremenom društvu: kako ne projicirati nasilje i kako odgojiti dijete da ne bude nasilnik.

Kao što je rečeno, smatra se da je muškarac glavni pokretač nasilja u obitelji, a razlog tomu mogu biti njegove nasilničke osobnosti koje su posljedica nepovoljnih razvojnih uvjeta u njegovu djetinjstvu, odnosno imao je nesretno djetinjstvo uz nekvalitetnu privrženost majke s traumatičnim doživljajima. Takav muškarac nema jasnu sliku o sebi, ne može podnijeti samoću niti odvojenost od žene, pa nedostatkom toga postaje sklon napadima bijesa koji izazivaju nasilno ponašanje (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Drugi razlog nasilnog ponašanja, naveli su isti autori, jest društvo. Shvaćanja društva u kojemu su muškarac i žena o dopuštenim oblicima odnosa između bračnih partnera uvelike ovise o nasilništvu u obitelji jer ona društva u kojima je nasilje općeprihvaćeno, izazvati će veću agresivnost i nasilje kod muškarca. Također se pokazalo da su veći muškarci nasilnici oni koji se bave zanimanjima koja traže vršenje sile (npr. vojska i policija), jer misle da se autoritet stvara na silu. Osim takvih zanimanja, pokazalo se da su muškarci nasilnici kod kuće i oni koji se bave opasnim zanimanjima poput vatrogasaca. Posljednja skupina zanimanja koja izaziva veće nasilje kod muškaraca jesu ona zanimanja koja se smatraju pretežito „ženskim“ zanimanjima (odgojitelji, knjižničari) jer misle da na poslu imaju manjkavost pa pokušavaju nadoknaditi to što im fali nasiljem u kući.

Osim muškaraca i žene mogu imati nasilno ponašanje. Žene koje zlostavljaju muževe često su žene višeg obrazovanja, žene mlađe od 30 godina, žene odrasle u nasilničkoj obitelji, žene koje su bolovale ili boluju od posttraumatskog stresnog poremećaja i žene koje su izložene muževom zlostavljanju (Brinkerhoff i Lupri, 1988; Fiebert i Gonzales, 1997; Rosenbaum i Leisring, 2003; Swan i Snow, 2002, Barker i Acosta, 2002; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Najčešći razlog zašto žene vrše nasilje jest da muškarac ne ispunjava

kulturom propisane dužnosti, odnosno ako je nastupila najčešće seksualna nevjera (Barker i Acosta, 2002, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Roditeljske kompetencije zlostavljača bitno su umanjene, jer oni često imaju emocionalne probleme, koji sprječavaju da primjereno postupaju s djecom i održavaju kvalitetne obiteljske odnose (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Nasilje u obitelji, posebno nasilje među roditeljima, ima brojne negativne posljedice na odnos roditelja i djeteta i na razvoj djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Ne može se procijeniti koliko samo nasilje ima utjecaj na razvoj djeteta jer su, većinom osim nasilja, uključeni i alkoholizam u obitelji, život u skloništu te siromaštvo. Prema istraživanju Sternberga, Lamba, Greenbauma, Cicchettia, Dawuda i suradnika (1993, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006) nasilje u obitelji imalo je podjednako teške posljedice za djecu žrtve nasilja kao i za djecu koja su bila i svjedoci i žrtve nasilja. S druge strane, majke su o posljedicama obiteljskog nasilja govorile samo onda kada su i same bile žrtve nasilja, a nisu primjećivale negativne posljedice kad su samo djeca bila žrtve nasilja. Majke su više prepoznavale problematično ponašanje djeteta, nego njihovu depresiju i povlačenje u sebe. Očevi su izjavili kako nisu navikli promatrati promjene ponašanja svoje djece pa, prema njima, nema razlike između djece koja su proživjela nasilje i onih koje nisu.

Davis i Cummings (1994, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006) navode da čak ako dijete i nije žrtva nasilja, i to što promatra nasilje među roditeljima, potresan je događaj i smanjuje osjećaj emocionalne potpore i sigurnosti, što izaziva mnoge nepoželjne reakcije djeteta. Jeffrey (2001, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006) govori da je i samo nazočenje djeteta roditeljskom sukobu, oblik zlostavljanja djeteta, jer ima slične posljedice kao i njegovo neposredno zlostavljanje.

6.4. RAZVODI BRAKOVA

Svaki je brak na početku stabilan, no zbog teških životnih uvjeta, bračna se kvaliteta smanjuje i brak postaje nestabilan i kao takav može potrajati, a zatim se može učvrstiti, jer su problemi uspješno riješeni, ili postaje još nestabilniji i završava razvodom (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Isti autori navode osobine bračnih partnera koje su prediktivne varijable za razvod: dob i rod bračnih partnera, dob stupanja u brak, bračni staž, osobnost bračnih partnera, religioznost

i konzumacija alkohola, a osim individualnih osobina, bitne su i bračna kvaliteta odnosno bračno zadovoljstvo, seksualno zadovoljstvo, zlostavljanje u braku, preljub, ekonomska moć, kohabitacija prije stupanja u brak, rođenje djeteta prije stupanja u brak ili nakon stupanja te predbračna trudnoća.

Problemi roditelja u braku, konflikti i razvod braka povezani su kod djece s depresijom, povlačenjem, smanjenom socijalnom kompetencijom, većom agresivnošću, zdravstvenim problemima, lošim općim postignućima te slabim školskim ocjenama (Gottman i Katz, 1989, prema Brajša-Žganec, 2003). To je također jedan od izazova suvremenih roditelja jer moraju misliti na razvoj vlastitog djeteta, jer je dokazano da razvod braka značajno utječe na povećanje stresa kod djece, a isto tako ne mogu živjeti u nestabilnom braku pa moraju naći najbolje moguće rješenje, a sve to mogu postići izražavanjem emocija, čak i onih negativnih, jer ponekad i to ima pozitivan učinak na ishod.

6.5. ODGODA BRAKOVA

Budući da se djeca najčešće rađaju u braku, stvaranje bračne zajednice važan je preduvjet odlučivanja za djecu, te možemo smatrati da je odgoda stupanja u brak prvi znak da par odgađa rađanje djece (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). U suvremenom društvu sve su češći trendovi odgađanja odlaska od kuće, odgađanja stvaranja stabilnih veza, odgađanja rađanja djece pa tako i odgađanja stupanja u brak. Što su ljudi stariji, to sve više odgađaju stupanja u brak. Zajednički život, odnosno kohabitacija, za razliku od samostalnog života, smanjuje želju kod mladih da stupe u brak i rađaju djecu jer su to novi oblici života koji su im dosada bili nepoznati. To je novi izazov za mlade s kojim se moraju suočiti jer što duže odgađaju brak i rađanje djece, to povećava vjerojatnost da se to nikada i neće dogoditi.

6.6. JEDNORODITELJSKE OBITELJI

Jednoroditeljska obitelj manje je povoljna i manje poticajna od dvoroditeljske obitelji (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Isti autori govore da djeca koja odrastaju u jednoroditeljskim obiteljima često se povezuju se delikventnim ponašanjem, zlouporabom

droga, alkohola i pušenjem, niskim samopoštovanjem, napuštanjem školovanja, ranim odlaskom od kuće i ranom seksualnom aktivnošću.

Jednoroditeljska obitelj najčešće nastaje raspadom obitelji – razvodom braka ili smrti roditelja, a to je samo po sebi stres za obitelj i dijete. Također izaziva nove izvore stresa koji su posljedica promjena mjesta stanovanja, škole, prijatelja, ekonomskih mogućnosti (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Isti autori također govore kakav to utjecaj ima na dijete; takva djeca dobivaju manje obiteljskih socijalizacijskih utjecaja, a češće su izložena nepovoljnom vršnjačkom nasilju, sve to pogoršava ponašanje i školski uspjeh.

Zbog porasta broja jednoroditeljskih obitelji, roditelji koji ostaju sami s djecom moraju se suočiti s više izazova, nemaju drugog partnera kako bi im pomogao oko djece i njegovih želja i potreba, oko kućanskih poslova, ekonomskog statusa, zbog toga raste stres i opada psihološka dobrobit.

6.7. PAD NATALITETA

Nimac (2010) govori pad nataliteta utječe na gubitak vrijednosti roditeljstva, no da se odnos roditelja i djece smatra najvrjednijim, a njihovi odnosi najčvršći i najtrajniji. Isti autori govori kako se djecu više ne smatra kao produžetkom vlastite vrste u generacijskom lancu, već ona postaju osobna realizacija bez generacijskih vrijednosti. Roditelji biraju ne imati djecu iz razloga što na brak gledaju kao na romantičan način, a s roditeljstvo se ta vrijednosti gubi i dolazi do mnogo odricanja i žrtvovanja. Tako moraju uložiti puno na djecu, što ih ponekad opterećuje i postaje novi izazov.

6.8. PRODUŽENI OSTANAK DJECE U OBITELJI

Nimac (2010) govori o fenomenu „produžene obitelji“ gdje djeca pomiču fazu „otisnuća u svijet“ i odgađaju proces osamostaljivanja. Time dolazi do suživota dviju odraslih generacija u istoj obitelji, što svojim izgledom podsjeća na tradicionalnu obitelj, no ona postaje proširena i članovi imaju drugačije uloge.

Kod mladih je ovo postao trend iz razloga što žele isprobati što više stvari, ostati slobodni i odlučiti se za najbolju opciju. U tome postoji i pozitivna strana jer to ostavlja prostora za sazrijevanje, no negativna posljedica toga, kao što je rečeno u poglavlju „odgoda brakova“, previše razmišljanja i predugo čekanje dovode do potpune odgode braka i rađanja djece. Roditelji koji prihvaćaju ovaj način života, žele pretjerano zaštititi djecu kako ne bi doživjeli potencijalnu samoću (Nimac, 2010).

7. PODRŠKA RODITELJIMA

Razumijevanje promjena u obitelji i njezinih kriznih razdoblja može nam pomoći da sagledamo različite putove kojima se može pomoći roditeljska funkcija pružanja potpore i nadzora, bez strogog kažnjavanja i uz održanje toplih odnosa (Čudina-Obradović i Obradović, 2002). Isti autori govore kako je važno uspostaviti bazu podataka o znanstvenim spoznajama obiteljskih i roditeljskih procesa, koja će se neprestano obnavljati i upotpunjavati novim spoznajama te biti pristupačna u obliku praktičnih sinteza i biltena svim donositeljima odluka i praktičarima u području roditeljstva; na temelju znanstveno utemeljenih i praksi usmjerenih naputaka, djelovati na roditeljstvo u svim područjima utjecaja.

Važno je objasniti roditeljima kako je u redu reći „ne“ djetetu radi kvalitete odnosa, ali je jednako tako važno reći „da“ samom sebi. Iz obzira prema sebi i drugima moramo upoznati svoje granice i definirati sami sebe, bez grižnje savjesti i sa sviješću da moramo biti najbolji uzor svojoj djeci, ali da nećemo postati njihove žrtve ni žrtve drugih ljudi (Juul, 2007). Djeci je važno da im roditelji budu uzori, a ponekad je svakom dječaku jako potrebno od njegovog oca da zna i smije reći ne. Isto je tako i s djevojčicama i njihovim majkama. Svatko od nas mora početi govoriti da sebi i potom strpljivo čekati da mirna savjest prodre kroz sloj osjećaja krivice, loše savjesti i straha od gubitka (Juul, 2007).

Jedan od primjera podrške roditeljima jesu savjetodavni razgovori s obiteljima. Svaki je početak težak, no na početku treba biti strpljiv i posvetiti dovoljno truda i vremena, a problem se nijedan ne može riješiti na brzinu. Voditelji savjetodavnih razgovora moraju biti dovoljno jasni i prihvaćeni od strane roditelja, moraju prilagoditi svoj rječnik sposobnosti razumijevanja roditelja, a obveza roditelja je da slušaju i ozbiljno shvaćaju te se na kraju stvara zajednički jezik kroz par mjeseci razgovora može u potpunosti ukloniti problem. U fazi razrješavanja, pred kraj, važno je cijelo vrijeme sve puteve održavati otvorenima (Juul, 1995). Bitan je proces, a ne rješenje. Juul (1995) govori da bez obzira na vrstu, dragocjeni dobri savjeti, pruženi s dobrom namjerom, od srca i bez obveze za primatelja, važan su i dobrodošao element za tijek svakog savjetodavnog razgovora.

Također jedan oblik podrške jest obrazovanje roditelja. Ovi programi nisu programi koji govore da su roditelji neobrazovani i da o odgoju ne znaju ništa pa im trebaju profesionalci da postignu neke specifične ciljeve vezane uz njihovu djecu, već je njihov cilj jačanje roditeljskih

kompetencija i pomoć roditeljima kada se nađu u konkretnoj problemskoj situaciji s obzirom na odgoj ili razvoj djeteta (Maleš i Kušević, 2011). Budući da kvalitetno roditeljstvo u značajnoj mjeri ovisi o roditeljskom zadovoljstvu u koje pripada osjećaj roditeljske kompetencije, osjećaj udovoljavanja ulozi roditeljstva, djetetova napretka i uspostavljenih odnosa topline i uzajamnosti između roditelja i djeteta, potrebno je ponajprije omogućiti pozitivan razvoj roditeljske kompetencije (Čudina-Obradović i Obradović, 2002).

Programi polaze od potrebe roditelja za informiranjem, novim znanjima, vještinama i savjetovanjem pa tako proizlaze i novi programi potrebni novim generacijama roditelja (Maleš i Kušević, 2011). Čudina-Obradović i Obradović (2002) govore da sadržaj programa mora biti jasno namijenjen određenoj uskoj, ciljanoj skupini (budući roditelji, samohrani roditelji i sl.), mora biti zanimljiv skupini i usmjeren na njezine konkretne, specifične probleme. Isti autori daju prijedloge sadržaja i tema programa kojima bi se, neophodnim znanjem i ispravnim stavovima o roditeljstvu, mogla ojačati roditeljska funkcija: program razvoja roditeljske kompetencije (tema: razbijanje stereotipa o roditeljstvu), program razvijanja roditeljskih vještina, obrazovni program roditeljske pripreme za očeve, obrazovni programi za roditelje s djecom koja se pripremaju za školu, obrazovni programi za roditelje u tijeku rastave ili nakon rastave i mnogi drugi. Programi za savjetovanje roditelja mogu biti organizirani kao grupni rad i kao individualni rad.

Od drugih dodatnih organizacijskih oblika savjetovanja za roditelje postoje i: škola za roditelje, tečaj za roditelje, predavanja za roditelje, radionica za roditelje, tribina, savjetovalište, igraonica/ radionica za djecu i roditelje, kućni posjeti (Maleš i Kušević, 2011).

Maleš i Kušević (2011) govore da se ovi programi osmišljavaju i provode u suradnji s roditeljima i uzimajući u obzir roditelje kao partnere jer im jedino to može osigurati učinkovitost i učiniti ih isplativim s obzirom na ulaganja. Ista autorica govori kako u suvremenom svijetu, gdje se sve odvija virtualnim svijetom, roditelji koriste mrežne stranice i razne društvene grupe u kojima se uključuju u rasprave što dijelom kompenzira nedostatak razmjene iskustva i socijalnih kontakata u realnom okruženju.

ZAKLJUČAK

Suvremeno društvo donosi suvremene metode odgojnih postupaka, no roditelji se vole držati tradicionalnih odgojnih mjera jer nisu spremni na promjene i nemaju povjerenja u nove načine jer ni oni sami nisu tako odgajani. Roditelji se boje jer nemaju točan recept kako da postignu savršeno roditeljstvo, nego sami moraju otkrivati i pokušavati, za što često ili nemaju vremena ili postoji strah od previše ulaganja u ništa. Kao što je rečeno, recept za savršeno roditeljstvo ne postoji jer niti je svaki roditelj isti niti svaki savjet može razriješiti svaki problem i utjecati jednako na svako dijete. Bitno je naći odgojni stil koji je primjeren i koji djeluje pozitivno na dijete i njegov cjelokupni rast i razvoj.

Sve je više novih izazova s kojima se današnji roditelji susreću, a sve više će ih i biti. Za roditelje je važno da shvate da nisu sami, da postoje stručne osobe koje rade u predškolskom odgoju i obrazovanju koje im žele pomoći. Također je bitno i za sve osobe koje rade s djecom predškolske dobi da svakodnevno unapređuju vlastita znanja i iskustva kako bi što kvalitetnije mogli odgovoriti na pitanja roditelja i s njima se poistovjetiti. To je način poboljšanja komunikacije i suradnje roditelja i vrtića.

Svaki roditelj, odgojitelji, stručna osoba koja rade u predškolskom odgoju i obrazovanju, cjelokupni sustav odgoja i obrazovanja imaju vrlo važnu ulogu u rastu i razvoju djeteta te im samo dijete mora biti primarni cilj.

LITERATURA

- Benvin, A. (1972). Obitelj kroz povijest. *Bogoslovska smotra*, 42(1), 34-50.
- Bilić, V. (2020). *Odgajanje i odrastanje u digitalnom vremenu*. Obrazovni izazovi.
- Brajša Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj*. Slap.
- Čudina-Obradović, M.; Obradović, J. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45-68.
- Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Golden marketing
- Jurčević Lozančić, A. (2011). Redefiniranje odgojne uloge obitelji. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 13(4), 122-150.
- Jovančević, M. i sur. (2009). *Godine prve: zašto su važne*. SysPrint.
- Juul, J. (2002). *Razgovori s obiteljima: perspektive i procesi*. Alineja.
- Juul, J. (2007). *Znati reći „ne“ mire savjesti*. Naklada Pelago.
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Mali profesor.
- Maleš, D. i Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskog odgoja. U: D. Maleš (ur.) *Nove paradigme ranog odgoja* (str. 41-66). Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.
- Nimac, D. (2010). (Ne)mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu. *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 65(1), 23-35.
- Pantley E. (2002). *Savršeno roditeljstvo: ABC odgoja djeteta*. Mozaik knjiga.
- Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis*, 46(3), 255-260.
- Pintar, Ž. (2018). Roditeljstvo u otporu. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 67(2), 287-298.
- Raboteg-Šarić, Z., Franc, R., Brajša-Žganec, A. (2004). Roditeljski odgojni postupci i psihosocijalni razvoj adolescenata. *Hrvatsko društvo danas: psihosocijalni procesi*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

- Radan, M., Vuletić, S., Rakošec, Ž., Šperanda, Ž. (2015). Bioetička kompleksnost problematike zamjenskoga majčinstva. *Diacovensia: teološki prilozi*, 23(1), 35-70.
- Višnjić-Jevtić, A., Žnidarec Čučković, A., Miočić, M. (2024). Odgoj, socijalizacija, obrazovanje–temeljni pedagoški procesi. U: Višnjić-Jevtić, A. (ur.), *Pedagogija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* (str. 37-52). Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet i ALFA.
- Zrilić, S. (2005). Autoritarni odgojni stil roditelja kao prediktor školskog neuspjeha. *Pedagogijska istraživanja*, 2(1), 125-137. Izvorni znanstveni članak.

Izjava o izvornosti rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)